
ADVIES

Voorontwerp van ordonnantie tot wijziging van de kaderordonnantie van 14 juni 2012 betreffende afvalstoffen

Aanvrager	Minister Alain Maron
Aanvraag ontvangen op	17-07-23
Advies aangenomen door de Raad voor het Leefmilieu op	12-10-23

Vooraf

Op 17/07/2023 ontving de Raad voor het Leefmilieu (hierna "de Raad") een adviesaanvraag van de Regering over het voorontwerp van ordonnantie tot wijziging van de kaderordonnantie van 14 juni 2012 betreffende afvalstoffen.

Met deze wijziging wenst de Regering de productie van afval beter te voorkomen door op te treden aan de bron van de distributie van goederen. De wijziging, die voortvloeit uit de Gewestelijke Beleidsverklaring en het Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan (HABP), heeft betrekking op de volgende drie dossiers:

- De verplichting voor bepaalde supermarkten om onverkochte voedingswaren aan liefdadigheidsinstellingen te schenken;
- De opname van reglementaire procedures ter erkenning van het statuut van einde van de afvalstatus in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- De opname van een regeringsbevoegdheid om in de toekomst de verspreiding van reclamedrukwerk te verbieden, behalve in het geval van de vrijwillige aanbreng van een sticker "Reclame Ja" op de brievenbus (met bijzondere aandacht voor de verdeling van reclamedrukwerk in appartementsgebouwen).

Advies

1. Algemene beschouwingen

1.1 Verplichting om onverkochte voedingswaren te doneren

De Raad feliciteert de Regering met dit initiatief om mensen in nood te steunen. **De Raad** steunt de doelstelling om voorrang te geven aan donaties aan platformen die liefdadigheidsinstellingen en kleinhandelaars met elkaar in contact brengen. **De Raad** merkt op dat voor deze eerste stap gekozen is voor een minimumdrempel van 1.000 m² (voor supermarkten die onder de schenkingsplicht vallen), wat betekent dat de maatregelen, die getroffen moeten worden om aan deze nieuwe verplichting te voldoen, genomen zullen zijn binnen een duidelijk kader van sociaal overleg (met een ondernemingsraad, een comité voor preventie en bescherming op het werk (CPBW), een preventieadviseur, ...). **De Raad** is echter van mening dat het kader, dat door deze wijziging wordt ingevoerd, ook moet dienen om de lokale handelszaken te sensibiliseren en aan te moedigen om een soortgelijke aanpak te hanteren wat betreft het schenken van onverkochte voedingswaren.

Gelet op de reeds bestaande maatregelen in de sector (die de logistiek verbeteren, de hoeveelheid afval verminderen en reeds voorzien in de samenwerking met bestaande verenigingen), is **de Raad** van oordeel dat een verbod op het weggooien van (nog eetbare) levensmiddelen op termijn kan worden overwogen, op basis van betrouwbare en openbare statistische gegevens, teneinde de bijdrage van het verbod aan de doelstelling van een vermindering van voedselafval te bepalen. Bovendien zou de donatie tot stand moeten komen door samenwerking met liefdadigheidsorganisaties en een logistieke organisatie van de hele productie-, verkoop- en consumptieketen.

De Raad wijst nogmaals op het belang van steun voor de voedselhulpsector die een prioriteit moet zijn voor de overheid en niet alleen afhankelijk mag zijn van onverkochte levensmiddelen in de handel. In de eerste plaats moeten de behoeften van de organisaties en hun moeilijkheden op objectieve wijze worden geëvalueerd. Liefdadigheidsinstellingen hebben steun nodig om onverkochte voedselwaren te kunnen verwerken. Voedselhulp kan echter niet alleen afhankelijk zijn van onverkochte voedselwaren: de personen, die op deze hulp beroep doen, moeten toegang hebben tot een verscheidenheid aan kwaliteitsvolle voedselwaren.

De Raad is van mening dat de bepaling, dat onverkocht voedsel tot 1 dag voor de vervaldatum van de producten mag worden opgehaald, logistieke problemen kan opleveren. Producten, die niet interessant zijn voor liefdadigheidsorganisaties, zouden vooraf moeten worden opgelijst om te voorkomen dat ze afval worden zodra de organisaties erover beschikken.

De Raad vraagt zich af wat de gevolgen zijn van deze vroege verplichting om onverkocht voedselwaren te doneren voor de acties van "snelle verkoop" die supermarkten organiseren om hun verse producten te verkopen. Veel consumenten, die niet op voedselhulp beroep doen maar niettemin financiële problemen kennen of in een precare situatie verkeren, vertrouwen op deze systemen om prijsverminderingen te genieten.

Hoewel de doelstelling om voedselverspilling tegen te gaan moet worden toegejuicht, wijst **de Raad** erop dat in de voedingssector, net als in alle andere sectoren, afvalvermindering verder stroomopwaarts in de verkoopketen en stroomafwaarts bij de consument moet worden bereikt. Uiteindelijk zullen detailhandelaars evolueren naar een systeem dat minder onverkocht voedsel produceert. **De Raad** herhaalt dat het van essentieel belang is om over te schakelen op een meer sobere consumptiemodus die beter is afgestemd op de reële behoeften van de consument.

1.2 Bevoegdheid tot het verbod op de verdeling van reclaimedrukwerk (behalve in het geval van de aanbreng van een sticker "Reclame Ja")

De Raad merkt op dat de mogelijkheid om reclaimedrukwerk te verbieden (behalve wanneer er vrijwillig een "Reclame Ja"-sticker op de brievenbus wordt aangebracht) deel uitmaakt van het gewestelijk Hulpbronnen- en Afvalbeheerplan (HABP): deze maatregel is een concrete uitdrukking van de doelstelling van de Regering (operationele doelstelling 2.1 van het HABP) om de burgers bewuster te maken van de milieu-impact van hun levensstijl en om overconsumptie tegen te gaan door overmatige reclame te beperken. De operationele doelstelling 2.1 is op haar beurt in lijn met strategische doelstelling 2 van het HABP, "De consumptiepraktijken van de gezinnen veranderen en hen ertoe aansporen om voor afvalloosheid te gaan", een essentiële doelstelling in de ogen van **de Raad** (zie hierboven).

De Raad merkt op dat een verbod op reclaimedrukwerk niet alleen overconsumptie zou tegengaan, maar ook aanzienlijke besparingen van papier zou opleveren. **De Raad** is van mening dat een dergelijke maatregel een sterk milieubewust signaal zou uitzenden: gratis, ongeadresseerd reclaimedrukwerk mag niet de norm zijn; de inwoners hebben het recht om te kiezen welke reclame ze ontvangen en dus welk papierafval ze produceren. Een omkering van het paradigma (van "Geen Reclame" naar "Reclame Ja") zou logischerwijs moeten leiden tot meer papierbesparingen in vergelijking met het huidige "Geen Reclame"-systeem. Met dit laatste systeem zijn de potentiële besparingen reeds aanzienlijk: volgens

het tussentijds activiteitenverslag 2021 van het HABP¹, opgesteld door Leefmilieu Brussel, zou het aanbrengen van een "Geen Reclame"-sticker door elk huishouden, dat geen reclame in de brievenbus wenst te ontvangen, een besparing betekenen van 16 kg papier per huishouden en per jaar. Voor de 563.882 huishoudens in Brussel² zou jaarlijks meer dan 9.000.000 kg papierafval (563.882×16) vermeden kunnen worden. Zelfs als er papieren reclame moet worden geproduceerd en verspreid, is **de Raad** van mening dat het voor de mensen, die de reclame ontvangen, beter is deze te lezen en een verkooppunt te bezoeken (fysiek of digitaal), in plaats van dit reclamedrukwerk weg te gooien.

De Raad vestigt de aandacht op de "Oui Pub"-regeling die in Frankrijk wordt uitgetoetst om de verspreiding van folders in brievenbussen te beperken³ (de resultaten van de proef worden in 2025 verwacht), terwijl de stad Amsterdam reeds in 2018 is overgeschakeld op "Reclame Ja"⁴ en het Vlaamse Gewest de "Reclame Ja"-regeling in zijn "Materialenplan"⁵ heeft opgenomen. Het is dus de vraag of het Brussels gewest, naast milieu- en (over)consumptieoverwegingen, niet dezelfde trend zou moeten volgen om bij de naburige steden aan te sluiten.

Aangezien deze wijziging enkel een mogelijke overschakeling naar "Reclame Ja" toelaat, zonder te specificeren of en wanneer deze maatregel zou kunnen worden ingevoerd, zou **de Raad** graag verduidelijkingen bekomen over de bedoelingen van de Regering in dit verband. Waarvan zou een eventuele invoering afhangen? Komt er een experiment zoals in Frankrijk? Welke gekwantificeerde meet- en gecijferde controlesystemen zouden er komen om het volume te ramen van het reclamedrukwerk dat zou verdwijnen?

Hoe de situatie ook zij, **de Raad** suggereert ten slotte dat de communicatie over alle maatregelen inzake afvalbeheer volledig en coherent moet zijn, en zeer toegankelijk voor alle categorieën van de bevolking.

*

* *

¹ <https://leefmilieu.brussels/burgers/onze-acties/gewestelijke-plannen-en-beleid/hulpbronnen-en-afvalbeheerplan-habp>.

² Mini-Bru 2023 gepubliceerd door het Brussels Instituut voor Statistiek en Analyse van perspective.brussels (BISA), https://bisa.brussels/sites/default/files/publication/documents/Perspective_Brussels-Mini-Bru2023NL.pdf.

³ Art. 21 van de Franse wet nr. 2021-1104 van 22 augustus 2021 betreffende de strijd tegen de klimaatontregeling en de versterking van de weerstand tegen de impact ervan.

⁴ <https://www.jaja-sticker.nl/>.

⁵ <https://ovam.vlaanderen.be/lokaal-materialenplan-2023-2030>.